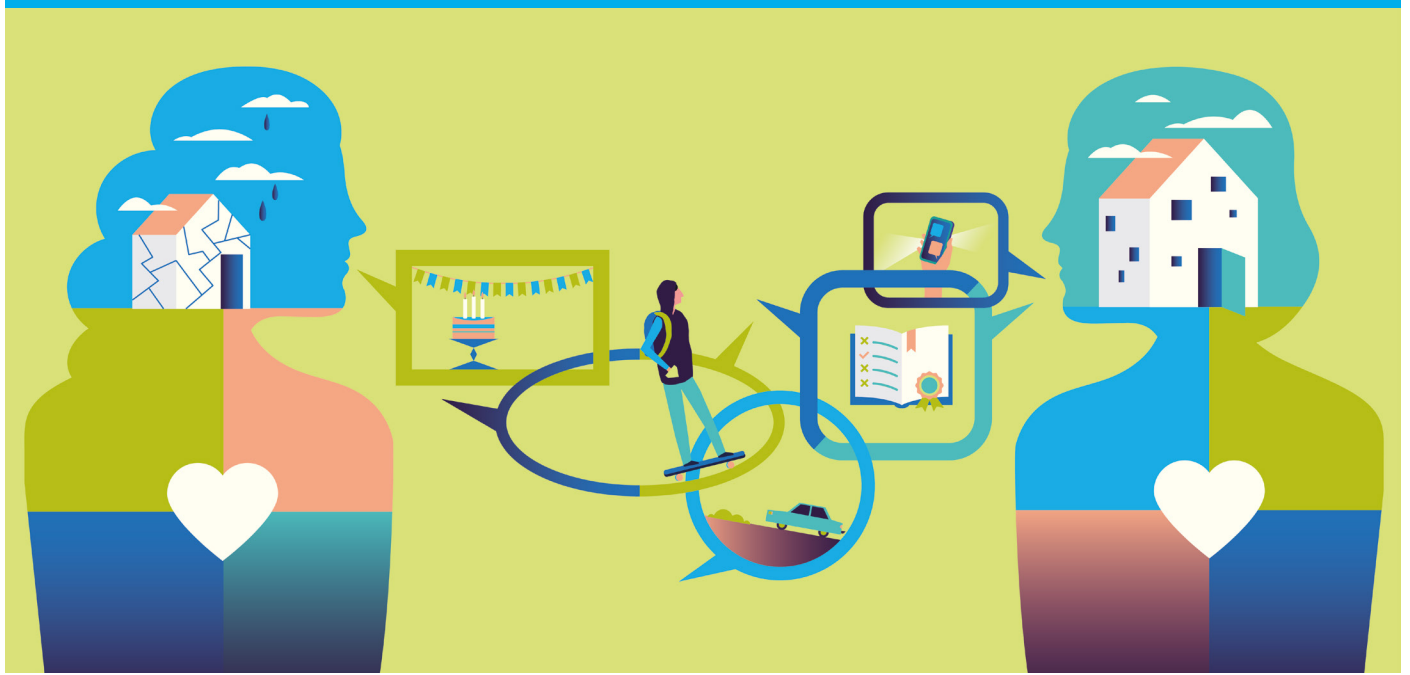

JOUW GEZIN, MIJN ZORG?

Mini-magazine 01 - maart 2018

Dit is het eerste mini-magazine over het onderzoeksproject 'Jouw Gezin, Mijn Zorg?'. In dit onderzoek staan gezinshuizen centraal. Zij bieden een plek aan jongeren die niet meer thuis kunnen wonen. Helaas komt het nog te vaak voor dat deze jongeren vroegtijdig een gezinshuis verlaten, met alle nadelige gevolgen van dien.

Om dit te helpen voorkomen, wordt in dit project de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders van jongeren bekeken. Wanneer het ouders en gezinshuisouders lukt om tot een constructieve samenwerking te komen kan dit bijdragen aan een stabiele plaatsing. Zo concreet mogelijk wordt onderzocht hoe een dergelijke samenwerking wordt vormgegeven, met als doel kennis te ontwikkelen met en voor de praktijk.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit de Christelijke Hogeschool Ede, Lindenhout, Gezinshuis.com, Leger des Heils en Intermetzo. Daarnaast zijn Gezinspiratieplein, Universiteit Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen en het Nederlands Jeugd Instituut betrokken. Middels dit mini-magazine willen we dit onderzoek een gezicht geven en iedereen die interesse heeft in het onderzoek op de hoogte houden van de inhoudelijke ontwikkelingen. Het volgende mini-magazine verschijnt in september.

+ OVER GEZINSHUIZEN

Factsheet

Gezinshuizen zijn een vorm van residentiële jeugdzorg. Een kleinschalige woonvorm waar één of meerdere jeugdigen tussen de 0 en 24 jaar opgenomen worden in het eigen gezin van de gezinshuisouder(s). In het gezinshuis bieden gezinshuisouder(s) op een professionele manier verzorging, opvoeding en begeleiding aan deze jeugdigen. Minimaal één van de beide ouders is opgeleid en wordt betaald voor zijn/haar werk als gezinshuisouder.

Een belangrijk kenmerk van een gezinshuis is het bieden van een normaal gezinsleven. Hierbij staan continuïteit en kleinschaligheid centraal. Van belang is dat er ruimte is voor de achtergrond en het netwerk van de opgenomen jeugdige, waaronder contact met de biologische ouders. De meeste plaatsingen (bijna 90%) hebben een langdurig perspectief. Zo'n 10% betreft crisis- of tijdelijke plaatsingen.

Er zijn ongeveer 70 (regionale) zorginstellingen, die gezamenlijk tenminste 764 gezinshuizen aanbieden. In ieder gezinshuis wonen gemiddeld 3 tot 4 kinderen. Dit komt neer op 2594 gezinshuisplaatsen in 2016, een stijging van 50% ten opzichte van 2012. Dit heeft mede te maken met de invoering van de Jeugdwet, waarbij gemeenten verplicht zijn om een kind dat uit huis geplaatst wordt in beginsel in een gezinsvorm op te laten vangen.

Bron: Wunderink, A. (2017). [Factsheet Gezinshuizen, de aantallen in 2016](#). Gezinspiratieplein.

‘De verhalen die ouders mij vertellen zijn indrukwekkend’

Martine Noordegraaf is lector Jeugd en Gezin aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). Zij is pedagoog en gepromoveerd op een onderzoek naar de alledaagse praktijk van hulpverleningsgesprekken. Met haar lectoraat Jeugd en Gezin doet Martine praktijkgericht onderzoek naar het professioneel opvoeden van adolescenten, met gezinshuizen als belangrijk aandachtsgebied. Voor ‘Jouw Gezin, Mijn Zorg?’ is Martine projectleider en hoofdonderzoeker. ‘Als we investeren in de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders, werken we aan goede zorg voor jongeren.’

Martine, jij bent lector Jeugd en Gezin. Wat houdt jouw werk in?

‘Een lector is in feite een hogeschoolprofessor. Op de CHE doen we praktijkgericht onderzoek. Hierbij staat altijd een vraag uit de praktijk centraal. Met ons onderzoek willen we problemen uit de praktijk zichtbaar maken en samen met alle betrokkenen inzicht krijgen en tot oplossingen komen.’

Hoe is het onderzoek ‘Jouw Gezin, Mijn Zorg?’ tot stand gekomen?

‘Een paar jaar geleden ontmoette ik Annemieke de Vries van het Gezinspiratieplein. Zij vertelde mij dat jongeren die in een gezinshuis wonen daar te vaak vroegtijdig uit knallen. Dit heeft verschillende oorzaken en zij gaf aan dat er meer onderzoek nodig was. Toen zijn wij met diverse samenwerkingspartners en een subsidie het onderzoeksproject ‘[Professioneel Ouderschap](#)’ gestart. In dat project onderzochten we de relatie tussen de jongere en de gezinshuisouder.’

Lector Martine Noordegraaf

Nu pakken we de volgende ‘taartpunt’ van het probleem rond uitval van jongeren. We kijken naar de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders. Hiervoor hebben we weer verschillende samenwerkingspartners en een subsidie van SIA. We werken met meerdere onderzoekers aan dit project. Ieder verdiept zich in één perspectief: ouders, gezinshuisouders of jongeren. Zo maken we ons deze perspectieven eigen en brengen tussentijds steeds onze bevindingen bij elkaar.’

Hoe bouwen jullie je onderzoek op?

‘We hebben dit onderzoek verdeeld in vier fasen. Fase 1 is die van vooronderzoek. We analyseren wat de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders constructief maakt. Hiervoor doen we literatuuronderzoek, focusgroepen met gezinshuisouders en experts en diepte interviews met ouders en jongeren. In fase 2, die in februari is gestart, doen we twaalf casestudies. Bijna een jaar lang volgen we twaalf situaties. We onderzoeken zo concreet mogelijk hoe, waarover en wanneer er samengewerkt wordt. We doen video observaties, volgen gesprekken via de telefoon en social media, laten dagboeken bijhouden en we bekijken dossiers.’

‘We kunnen veel leren van hoe gezinshuisouders stappen zetten in het contact met ouders.’

Uit de eerste twee fasen volgt een model voor constructieve samenwerking en richtlijnen voor gezinshuisouders om tot zo’n samenwerking te komen. Het model en de richtlijnen willen we in fase 3 checken en bijstellen. We gaan deze voorleggen aan gezinshuisouders, ouders en jongeren. Fase 4 is de laatste fase, waarin we onze uitkomsten bundelen tot resultaten. Dat worden onder andere rapportages, trainingen voor gezinshuisouders, wetenschappelijke artikelen, een koffietafelboek met verhalen en een website. Ook maken we lesmateriaal voor de studenten Social Work die we op de CHE opleiden.’

Dat betekent dat jullie nu de eerste fase afronden.

Wat is je daarin opgevallen?

'Dat zowel gezinshuisouders als ouders goed in staat zijn om te denken vanuit het belang van het kind, en dat de relatie tussen hen vaak groeit met de jaren.

Zelf doe ik onderzoek vanuit het perspectief van ouders. Wat me verraste was de afwezigheid hiervan in de literatuur. Er is heel weinig bekend over hoe het voor ouders is als hun kind uit huis geplaatst wordt, laat staan in een gezinshuis. Ik ben erg onder de indruk van de verhalen die ouders mij vertellen, en hoe bereid ze daartoe zijn. Een rode draad in hun verhalen is het gebrek aan hulp voor ouders rond de uithuisplaatsing. Veel van hen hebben zonder ondersteuning een weg moeten vinden om met deze ingrijpende gebeurtenis om te gaan. Ik bewonder de veerkracht van deze ouders.

Bij gezinshuisouders valt ons op dat ze gastvrij zijn en risico's nemen in de samenwerking met ouders. Ze zoeken steeds naar kansen om ouders te betrekken, maar begrenzen ook als dit in het belang van het kind is. Daarnaast valt het op dat ze een hoog 'systemisch bewustzijn' hebben. Ze zijn zich ervan bewust dat een jongere nooit op zichzelf staat en dat het gezin van herkomst een grote rol speelt. Hoe gezinshuisouders

stappen zetten in het contact met ouders, is iets waar andere professionals en onze studenten veel van kunnen leren!

De jongeren die we spreken geven aan dat ze het belangrijk vinden dat gezinshuisouders met hen meeleven in de relatie met hun ouders. Verder geven zij er niet zoveel woorden aan, ze willen vooral 'dat het gewoon goed is'. Overigens is het goed te noemen dat wij natuurlijk een bepaalde groep te spreken krijgen. Er zijn ook andere situaties die we niet te zien krijgen, en dat respecteren we.'

Waar hoop je dat dit onderzoek aan zal bijdragen?

'Bovenal natuurlijk dat de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders verbetert. Dat gezinshuisouders concrete richtlijnen krijgen om dit verder vorm te geven. Dit vraagt ook iets van organisaties. In de samenwerking met hen hoop ik dat we tot visievorming kunnen komen. Wat verstaan wij onder goede samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders? Wat betekent inclusieve of op relatie gebaseerde zorg in de praktijk? Als we investeren in de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders, werken we aan goede zorg voor jongeren. Ook vind ik het heel belangrijk dat het perspectief van ouders gehoord wordt. Ik voel me verantwoordelijk om hun verhalen verder naar buiten te brengen.'

+ PRAKTIJK

'Allereerst kijken naar wat goed is voor de jongere'

Gezinshuis 't Zwaluwnest ligt in een prachtige landelijke omgeving, in het Gelderse dorp Braamt. Het is een nieuw huis, speciaal gebouwd en ingericht als gezinshuis. Bij aankomst word ik begroet door Cor en Ans Mulder. Zij zijn zelfstandig ondernemers via Gezinshuis.com. Voor de plaatsing en zorgplannen van jongeren werken zij samen met Lindenhout. Ze hebben op dit moment vier jongeren bij hen wonen. Onder het genot van een kopje thee praat ik met gezinshuisouder Ans. Zij is als expert betrokken bij het onderzoek 'Jouw Gezin, Mijn Zorg?'.

Ieder gezinshuis is anders.

Hoe zou jij jullie gezinshuis omschrijven?

'Wij zijn wat ze noemen een 'perspectief biedend' gezinshuis. De jongeren blijven in principe tot zelfstandigheid hier. Op dit moment hebben we vier jongeren in huis, in de leeftijd van 14 tot 19 jaar, en we zijn bezig met de matching voor een vijfde. Cor en ik doen dit al 24 jaar. We zijn eerst begonnen met pleegzorg, in 2001 met een gezinshuis en nu zijn we sinds 2009 zelfstandig ondernemer via Gezinshuis.com.'

Vierentwintig jaar is een behoorlijk lange tijd!

Wat motiveert jullie?

'Het is een uit de hand gelopen hobby' zegt Ans met een glimlach. 'Zoiets komt op je weg en dan pak je het op. De problematiek van onze jongeren is nu wel zwaarder dan in het begin. Maar we doen het met passie!'

Het gaat ons om de kracht van het gewone leven. Ieder kind dat niet meer thuis kan wonen verdient een plek in een zo

gewoon mogelijke gezinssituatie. Daar dragen we aan bij. Om een jongere te zien groeien en te zien waar 'ie terecht komt, maakt ons echt trots. Dat zijn de pareltjes!

Je bent nu als expert betrokken bij het onderzoek naar de relatie tussen gezinshuisouders en ouders.

Hoe kijk je naar deze thematiek?

'Ik vind het belangrijk om bij het contact met ouders allereerst te kijken naar wat goed is voor de jongere en vervolgens wat de ouders kunnen bieden. Dit betekent dat we dit contact faciliteren waar we kunnen, en grenzen aangeven waar nodig. Het is van belang dat ouders worden betrokken in het opgroeien van hun kind elders. Als het kind geen toestemming krijgt om ergens anders te wonen, dan kan het zich ook moeilijk ontwikkelen.'

Kun je daar meer over vertellen?

'Het is belangrijk dat de ouders merken dat we ze als volwaardig zien en dat ze mogen meedenken over de opvoeding van hun kind. Het liefst gelijk vanaf het begin van de plaatsing. Want moet je je voorstellen: zij moeten hun kind, het dierbaarste dat ze hebben, aan een ander toevertrouwen. Hoe is dat te dragen?'

Gezinshuisouder Ans Mulder

Je noemt dat betrokkenheid belangrijk is. Op welke manier zijn de ouders zoal betrokken?

'Het is per situatie verschillend wat er mogelijk is. De ene ouder is betrokken bij de zorgplanbesprekingen, de ander gaat soms een middagje winkelen. Ik ga ook wel eens met een jongere naar een verjaardag van één van zijn ouders. Het enige wat we niet zomaar doen is ouders in het gezinshuis ontvangen. Dit kan voor andere jongeren moeilijk zijn, als dit in het contact met hun ouders niet mogelijk is. Soms geven we dus een grens aan, en we kijken uit om niet in een dubbelrol terecht te komen.'

Wat bedoel je met dubbelrol?

'Dat ouders mij bijvoorbeeld betrekken bij iets uit hun eigen leven, terwijl daar iemand anders nodig is die met hen meekijkt. Zo had ik een tijdlang contact via de app met een ouder en ons gesprek bleef maar doorgaan. Toen heeft de ambulant hulpverlener met mij meegekeken waar ik dit gesprek eerder had kunnen afronden.'

Daarin lijkt contact via de app me sowieso niet altijd makkelijk.

'Dat is voor iedere gezinshuisouder anders, maar voor mij inderdaad niet. Zodra een jongere stennis loopt te schoppen hier, kan hij zijn ouders appen. Die bellen mij vervolgens weer over wat er aan de hand is.'

Kan de relatie tussen een ouder en jou ook groeien door de jaren?

'Absoluut! Er was een moeder met wie het contact de eerste jaren heel moeizaam was. Zij bleef vijandig naar ons toe. Toen ze na drie jaar een dochter kreeg, zijn we met haar beide zoons gelijk langs geweest. Dat vond ze heel bijzonder

'Het is van belang dat ouders betrokken worden in het opgroeien van hun kind elders.'

en ons contact is door de jaren verder gegroeid. Ze is een stuk milder geworden en heeft vertrouwen in ons gekregen, omdat we er altijd zijn. Inmiddels hebben we ook haar dochter in huis.'

Wat betekent dit contact met ouders voor jullie relatie met de jongeren?

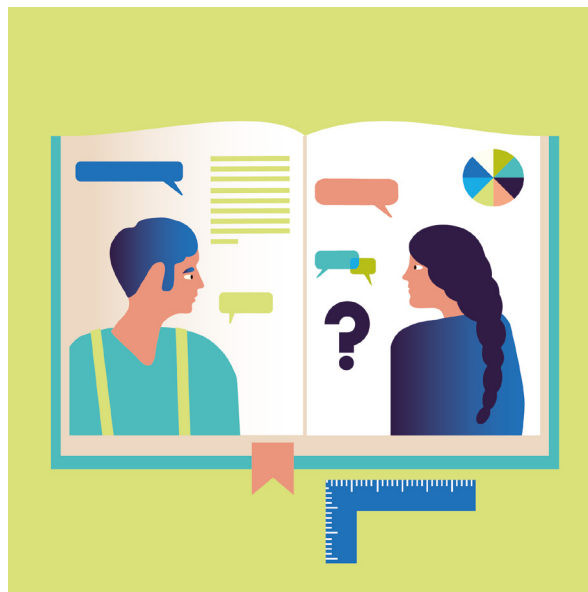
'Het is belangrijk dat ze zien dat hun ouders er mogen zijn. Je hebt maar één stel ouders en die kun je niet kiezen. Maar ze zijn niet in staat om jou groot te brengen, waar dat dan ook door komt. Naarmate de jongeren ouder worden, beginnen ze echt wel in te zien waarom dat is. Daarover praten we ook samen. Dan zeg ik wel eens 'Een vader of moeder staat zijn kind echt niet zomaar af hoor, daar is veel liefde voor nodig!'

Ik heb veel bewondering voor wat jullie doen!

'Dankjewel dat je dat zegt. Natuurlijk zijn er moeilijke momenten, maar als je de jongeren ziet groeien zijn het je pareltjes. Elke stap vooruit is een parel. En over ons snoer kun je onderhand al struikelen...'

‘Er mag wel meer erkenning komen voor gezinshuisouders’

Gerdien van der Horst en Gerriette Valkenier zijn twee van de studenten die afstuderen binnen ‘Jouw Gezin, Mijn Zorg?’. Zij zijn vierdejaarsstudenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de CHE. Ze doen literatuuronderzoek en analyseren interviews met gezinshuisouders, ouders en jongeren. Daarbij kijken zij naar hoe gezinshuisouders en ouders constructief kunnen samenwerken rond de schoolloopbaan van jongeren.

Wat onderzoeken jullie precies?

Gerriette: ‘Het onderzoek gaat over samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders. Wij konden kiezen op welk onderwerp we wilden focussen. Omdat school een belangrijk onderdeel is van de fase waar jongeren in zitten, hebben we daarvoor gekozen. We zijn begonnen met literatuuronderzoek. Nu zijn we bezig met het analyseren van de interviews en we gaan ook nog een diepte-interview houden met een gezinshuisouder en een expert.’

Wat zijn jullie tot nu toe tegengekomen?

Gerdien: ‘Wat de literatuur betreft, valt op dat er nog erg weinig onderzoek naar gedaan is. De meeste literatuur die wij vinden komt vanuit de pleegzorg, terwijl dat echt een andere context is. Dit maakt ons onderzoek dus heel verkennend.’ Gerriette vult aan: ‘Van de onderwerpen waar jongeren hun ouders bij willen betrekken, is school één van de voornaamste. Ouders worden daar ook graag bij betrokken. Zo gaan sommigen

bijvoorbeeld mee naar ouderavonden of open dagen van scholen. Dit vraagt van de gezinshuisouders dat ze flexibel zijn en ouders meenemen in hoe het met de jongere gaat.’

Hoe zien jullie dat gezinshuisouders en ouders hierin samenwerken?

Gerdien: ‘We zien dat ze allebei doen wat ze doen vanuit het belang van de jongere. Ouders begrijpen dat dit afstemmen vraagt en dat sommige dingen niet mogelijk zijn. Dit vind ik wel bijzonder.’ Gerriette: ‘Mij valt het ook op hoe liefdevol en met hoeveel passie de gezinshuisouders praten over wat ze doen. Daar mag wel meer erkenning voor komen.’

Hoe vinden jullie het om onderzoek te doen?

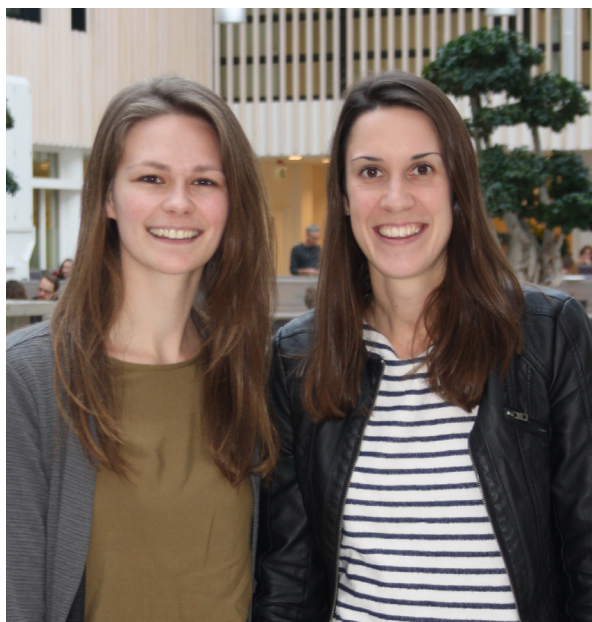
Gerriette: ‘Tijdens stages waren we al wel onderzoekend bezig, maar daar ben je je dan minder bewust van. Nu doen we echt onderzoek. We leren veel van de analyse van de interviews.’ Gerdien: ‘Het is ook interessant om in zo’n groot project mee te draaien. We zijn onderdeel van het team en dragen echt ergens aan bij.’

Wat nemen jullie hieruit mee voor als jullie straks zelf sociaal werker zijn?

Gerdien: ‘Hoe belangrijk open en eerlijke communicatie is. Dat klinkt cliché maar het maakt een groot verschil. Ook zie ik veel concrete voorbeelden van de loyaliteit tussen ouders en jongeren. Tijdens de studie hebben we het hierover gehad bij het vak Contextuele benadering, en in de interviews zie ik hoeveel invloed loyaliteit heeft. Het is belangrijk hier respectvol mee om te gaan, bijvoorbeeld in hoe je vragen stelt.’

Gerriette: ‘Dit neem ik inderdaad ook mee. Daarnaast vertelden gezinshuisouders over situaties waar samenwerking met ouders niet mogelijk is. Iedere situatie is natuurlijk anders. Ik neem hieruit mee hoe belangrijk het is om te blijven afstemmen en telkens opnieuw te zoeken naar mogelijkheden om samen te werken.’

Gerdien v.d. Horst en Gerriette Valkenier

+SAMENWERKINGSPARTNERS

Dit onderzoeksproject wordt mede mogelijk gemaakt door gelden van

+COLOFON

Met dank aan: Martine Noordegraaf, Ans Mulder, Gerriette Valkenier, Gerdien van der Horst.

Dit mini-magazine wordt verzonden aan de deelnemers en geïnteresseerden van dit onderzoek, en aan relaties van de Christelijke Hogeschool Ede.

Aan- of afmelden voor dit mini-magazine kan door een e-mail te sturen aan jeugdengezin@che.nl.

Dit mini-magazine is tot stand gekomen in het kader van het onderzoeksproject 'Jouw Gezin, Mijn Zorg?'. Deze uitgave is mogelijk gemaakt door het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede.

Interviews, redactie en opmaak: Judith Melse
Eindredactie: Heleen Hospes, Martine Noordegraaf

Illustraties en layout ontwerp: © Jedi Noordegraaf, Studio Vandaar
www.studiovandaar.nl - februari, 2018.

Foto's:
Martine Noordegraaf: Claudia Verloop, CHE
Ans Mulder: © Gezinshuis.com
Gerdien v.d. Horst en Gerriette Valkenier: Judith Melse, CHE

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteurs.